

Hát... Aki ettől nem paprikázódott fel, az aztán már igazán galambepéjű volt... De persze ez is volt a levél célja. És az is biztos, hogy aki ezt a történetet megismeri egy tévéműsorban, az olyan kiegészítést kap a „végvári idők” meg a „hódoltság kora” című iskolai leckékhez, amelyet biztos, hogy soha nem felejt el...

Hát én azt szeretném kérni a kutatóktól, levéltárosoktól, történészektől, önöktől, hogy lászanak el bennünket ilyen munícióval. Lenne mit csinálnunk közösen, mert egyetlen adatot hadd osszak meg önökkel: egy felmérés szerint a magyar középiskolások 70%-a nem tudja, hogy Nándorfehérvár azonos Belgráddal! Van mit tennünk tehát, én ehhez utólag – és előre is – is nagyon köszönöm a magyarországi levéltárak és könyvtárak, múzeumok segítségét.

UJVÁRY GÁBOR

A LEVÉLTÁRAK NEMZETI HIVATÁSÁRÓL

„Az a művelődési kincset, melyet levéltáraink, könyvtáraink és múzeumaink őriznek, nekünk magyaroknak kell feldolgoznunk.”

„»A mienk csak a jelen, a jövőt magunkévá kell tennünk; ide kell tehát központosítani minden erőnket. Mi közzünk nekünk a múlttal, a melyet senki sem képes nekünk visszaadni? [...]« – így okoskodnak sokan, és ez okoskodásukat hirdetik is nyilván.» E figyelmeztetés nem napjaink politikusától származik, hanem 137 esztendeje, 1875-ben a Magyar Történelmi Társulat nyitrai kirándulásán hangzott el Mikó Imre elnök szájából. Aki azt is furcsállta, hogy „ez a nézet akkor tolatodik előtérbe, a mikor a tudományok minden ágában érvényre emelkedik az az elv, hogy az alap-megvetésnek a tudomány fejlődése történelmön kell kezdődnie, hogy még az úgynevezett exact tudományokban is csak az lehet alaposan jártas és otthon, a ki történelmileg ismeri fejlődésének korszakait és mozzanatait.”¹

Mikó szavait nyilván erősen befolyásolta a már akkoriban is általános nézet, miszerint a nemzetek jelenének alapja a történelmi múlt: akié a múlt, azé a jelen, s talán övé a jövő is. E gondolat terjesztésében, egyben a modern, európai szintű magyar történettudomány megalapozásában is döntő szerep jutott – a Magyar Tudományos Akadémia mellett – a Magyar Történelmi Társulatnak. Annak az 1867-ben, a dualista államformával együtt megszületett és napjainkig működő intézménynek, amelynek a 19. század végén és a 20. elején még rendkívül széles értelmiségi bázisa volt. Tagságában a legtágabb értelemben vett történettudomány (kezdetben ide értve a régészeket, művészettörténészeket és néprajzosokat is) képviselőin kívül számos tanár, orvos, természettudós és jogász is helyet kapott. A Társulat 1889-ig csaknem minden esztendőben vándorgyűléseket tartott (ezután e korszakban már csak egyre került sor, 1909-ben) a történelmi Magyarország azóta többnyire határainkon túl került vidéki helyszínein. 1868-ban Kolozsvárott, 1869-ben Ipolyságon és Hont vármegyében, 1870-ben Vasban, 1871-ben Zemplén-Ungban, 1872-ban Szepes-vidéken, 1873-ben és 1875-ben Nyitra vármegyében, 1874-ban

¹ MIKÓ, 1875. 514.

Turócban és Besztercebányán, 1876-ban Gömörben, 1877-ben Pozsonyban és Pozsony vármegyében, 1878-ban Abaújban és Kassán, 1879-ben Marosvásárhelyt és Segesvárot, 1881-ben Sárosban, illetve Eperjes és Bártfa városában, 1883-ban Sopronban és Sopron megyében, 1887-ban Hunyad megyében és Déván, 1889-ban Máramarosban és Nagybányán, végül 1909-ben Liptóban és Liptószentmiklóson. A kirándulások fő célja a környékbeli levéltárak kincseinek kiaknázása volt. Mintha meglátták volna a szomorú jövőt: mindenekelőtt olyan archívumokban kutattak, amelyek 1918 után szinte hozzáférhetetlenné váltak, s néha napjainkban is azok. Ezen összejövetelek többnyire egyhetesek voltak, s szemben napjainkkal, nem unalmas előadások és kétségtelenül jóleső nagy lakmározások és italozások közepette teltek – bár ezekre is volt példa –, hanem azzal, hogy a tagok a megye archívumait egymás között felosztva egy számukra előre megállapított levéltár érdekesnek tűnő iratait tekintették át.

Hogy miért is? Erre talán *Horváth Mihály* adta a leginkább találó feleletet. A történelem – jelentette ki öntudatosan – „ébreszti leghatékonyabban keblünket a haza hű s kitartó szeretetére, ez ismertet meg bennünket a hazával, ennek egész terjedelmében. Mert – miként egy francia író mondja – a haza sem nem pusztá fogalom, sem nem csupán azon föld, melyet bizonyos határok közt a nemzet jelenleg a magáénak nevez. A haza összetett lény, melynek van teste is, lelke is. Testét képezi a talaj, melyen születünk, a faj, melyhez tartozunk, a nyelv, melyen első gondolatunkat s érzelmeinket kifejezni tanultuk, a hegyek, síkok és folyamok, melyek szülőföldünket ékesítik, a termények, melyek e földrésznek főjellegét képezik. Lelkét pedig teszik az emlékezetek, szokások és erkölcsök, a mondák és regék, a viszontagságok, remények és bánatok, melyek fajunkat közösen illetik, azon szellemi s erkölcsi tőke, mely e hazában lakott nemzedékek munkálkodásainak, életének eredménye; más szóval: maga a haza történelme. A hazának e fogalma szerint magától is értetik, hogy ahhoz nemcsak azok tartoznak, kik jelenleg határai közt élnek, hanem a már letűnt nemzedékek is egyaránt.” Ezért „kell nekünk is az ország külön részeiben fölfedezett vagy még fölfedezendő legkülönműbb okmányokban összekeresnünk azon egyes vonások anyagát, melyekből nemzetünk belső, társadalmi, szellemi s erkölcsi életének képét a lefolyt századokban összeállíthassuk. E végett tehát mindenekelőtt az okmányok szorgalmas kutatására s gyűjtésére vagyunk utalva.”²

Horváth Mihály minden bizonnyal *Ernest Renan* szavaira utalt: „A nemzet lélek, szellemi alapelv. Ezt a lelket, ezt a szellemi princípiumot két dolog alkotja, mely azonban voltaképpen egy. Az első a múltban gyökeredzik, a másik a jelenben. Az egyik: emlékek gazdag örökségének közös birtoklása, a másik: a jelenlegi megegyezés, vágy arra, hogy közösen éljünk, annak szándéka, hogy a továbbiakban is kamatoztassuk az osztatlanul kapott örökséget.”³ És éppen eme „osztatlanul kapott közös örökség” minél alaposabb megismerése volt a vándorgyűlésekkel a Magyar Történelmi Társulat célja is. Mint szintén Horváth Mihály kérte 1872-ben az önkéntes kutatókat: „hazatérvén, méltóztassanak kutatásaik eredményeit összeállítva, az illető levéltárral s azoknak tartalmáról közlőnyünk, a Századok számára kimerítő jelentést készíteni.”⁴

E felszólítás elérte a célját, hiszen e találkozásokon csaknem másfélszáz levéltárban folytattak akkoriban „kalászatnak”, a „levéltári hulladékok” összegyűjtésének nevezett „búvárlatokat”, amelyek eredményeit a *Századok*ban és a *Magyar Történelmi Társulat*ban tették közzé, illetve az ekkoriban induló forráskiadvány-sorozatokban hasznosították. Volt közülük, amelyek közvetlenül a vándorgyűlések nyomán keletkezett, mint a *Zichy-család okmánytára* vagy a *Székely oklevéltár*, de részben szintén ide tartoztak a *Magyar Történelmi Életrajzok* 62 kötetben megjelent, ma is sokszor idézett kötetei. Emellett a Történelmi Társulat az 1870-es évektől a lokális identitás szempontjából fontos vidéki történelmi és régészeti egyletek alapítását is szorgalmazta. Ezeknek bázisa a múzeumok és a levéltárak hálózata és a helyi értelmiség volt.

² HORVÁTH, 1869. 514. és 516.

³ RENAN, 1995. 185.

⁴ HORVÁTH, 1872. 502.

Olyan művelődéstörténeti felfedezések is a vándorgyűléseknek voltak köszönhetőek, mint *Balassi Bálint* szerelmes versei, amelyeket az 1874. évi zólyomi kiránduláson, Radványban lelt föl *Deák Farkas*, és a magyar irodalomtudomány nagy öregje, *Toldy Ferenc* azonosította.⁵ Nyilvánvaló, hogy a Történelmi Társulat példája a kutatói igényeket is erősítette, és közrejátszott abban, hogy a vidéki archívumok mellett az 1874-ben újjászervezett Magyar Országos Levéltár vált a magyar történettudomány legfontosabb háttérintézményévé. Utóbbi feladatai a korábbi, szinte kizárólag jogbiztosító, feudális jelleggel szemben már a tudományos kutatás segítésére is kiterjedtek. Ahogy a létesítését javasló „államlevéltári ankét” meghatározta, rendeltetése volt: „A történettudományi anyagkészletnek irodalmi értékesítését elősegíteni, megkönnyítve azoknak munkásságát, kik tudományos célból e levéltár irományait fölhasználni kívánják. [...] A levéltár tudományos használata minden módon megkönnyítendő lenne.”⁶

A korábbi szigorú kutatási feltételek fokozatos enyhítése fontos vívmány volt. „mi sokkal szerencsésebbek is vagyunk – mondta gróf Mikó Imre –, mint a múlt századok bűvárai. Ma le-hullottak azok a korlátok, melyeket még csak nemrég különböző indokolt és indokolatlan felté-kenységek és előítéletek állítottak a bűvár útjába, és a melyek a köz- és magánlevéltárak legna-gyobb részét egészen vagy legalább részben hozzáférhet[et]lennékk tették.”⁷ Ugyanígy a magyar történelmi emlékek feltárását, a mai értelemben vett hungarika-kutatást segítette, hogy a magyar állam 1868-tól ösztöndíjakat biztosított külföldi levéltárak magyar vonatkozású anyagainak át-nézésére, s ezek segítségével neves ifjú tudósok utaztak számos európai archívumba, így *Marczali Henrik*, *Veress Endre*, *Angyal Dávid*, *Szentpéteri Imre*, *Gerevich Tibor*, *Hekler Antal*, *Csánki Dénes*, *Eckhart Ferenc*, *Gragger Róbert*, *Lukinich Imre*, *Eckhardt Sándor*. Ezzel párhuzamosan kezdő-dött a közös minisztériumok felügyelete alatt álló bécsi központi levéltárak magyar anyagainak kiaknázása is, amelyben olyan történész-levéltárosok kaptak szerepet, mint *Károlyi Árpád*, *Thallóczy Lajos*, *Takáts Sándor*, *Szeksfű Gyula*, *Eckhart Ferenc* és *Miskolczi Gyula*. 1895-ben pedig *Fraknói Vilmos* megalapította az első külföldi magyar intézményt, a Római Magyar Történeti In-tézetet, melynek ösztöndíjasai elsősorban a vatikáni levéltár magyar vonatkozású forrásait ku-tatták, és jelentették meg forráskiadványokban. Hasonló céllal jött létre az 1917–1918-ban mű-ködő Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet is.

A magyar történelmi tudat alakulásában tehát döntő szerep jutott a levéltári „búvárlatokra” támaszkodó kutatásoknak a dualizmus idején. Még inkább így volt az Osztrák–Magyar Monar-chia felbomlása után. Míg azonban 1918 előtt elsősorban a magyar szupremácia bizonyítása, addig a két világháború között a trianoni békediktátum igazságtalanságainak történeti igazolása vált a legfontosabb céllá. A dualizmus kori gazdasági fellendülés, majd 1920 után a konszolidá-ció egyik megalapozója éppen a nemzeti önbecsülést erősítő történettudomány volt.

Trianon után ugyanis minden magyar értelmiségi számára kulcskérdéssé vált: hogyan is ju-tottunk idáig, mi lehetett az elviselhetetlen döntés oka, mennyiben vagyunk mi magunk hibásak ebben, és mennyiben okolhatók mások a nemzeti katasztrófaért. Mindez jelentősen felértékelte a levéltárak szerepét, hiszen a döntés előzményeit nem csak a közvetlen közelmúltban, hanem már a 18. századtól kellett keresni. Ennek következtében az 1920-as évek elején a történelem „kulcsstudományá” vált, a levéltári kutatások jelentőségét pedig több tényező is bizonyította. Így a Bécsi Magyar Történeti Intézet 1920-as indítása, a Római Magyar Történeti Intézet 1923-as újjáalapítása (mindkettő megelőzte a Collegium Hungaricumokat, amelyek ezek mintájára jöttek létre), az 1926-ban Ausztriával megkötött badeni levéltári egyezmény – amely a diplomá-ciatörténetben mindmáig példa nélkül, közös szellemi tulajdonná minősítette a bécsi „közös” archívumokban őrzött, 1526 és 1918 közötti levéltári irategyüttest, és szentesítette a napjainkig működő bécsi magyar levéltári delegáció intézményét –, illetve az Országos Magyar Gyűjte-

⁵ THALY, 1875.

⁶ JAVASLAT, 1873. 6.

⁷ MIKÓ, 1874. 524.

ményegyetemről szóló 1922: XIX. tc., amely ugyan elsősorban az Országos Levéltárat érintette, de annak más levéltárakkal kapcsolatos véleményező szerepét is erősítette. A már a konstantinápolyi, majd a bécsi intézetek alapításánál is bábáskodó gróf *Klebelberg Kuno* tudománypolitikai elképzeléseinek sarokpontja volt az egymáshoz szorosan kapcsolódó, autonóm tanácsok hálózata. Ezek első eleme az országos közgyűjteményeket magában foglaló, a kultusztarca felügyelete alá tartozó Gyűjteményegyetem (1934-től Magyar Nemzeti Múzeum) volt, amelynek egyik legfontosabb elemévé éppen az Országos Levéltár vált. 1927-ben ezt egészítette ki a külföldi állami ösztöndíjakról döntő – azokat számos levéltárosnak, történésznek adományozó – Országos Ösztöndíjtanács létesítése (1927: XIV. tc.).⁸

A Gyűjteményegyetemben – indokolta a törvényjavaslatot *Klebelberg* – „a magyar tudományosság legszámottevőbb elemei, szakembereink színe-java egyesítve lesz úgy, hogy ha egy ilyen testület szavát fölemeli, akkor közvetítésével úgyszólván maga a magyar tudományosság beszél, s így annak meglesz a kellő tekintélye, súlya és nyomatéka a hivatalos világ és a nagyközönség előtt egyaránt.” Így lett ez az intézmény az MTA és az egyetemek mellett a magyar tudományosság legfontosabb szervezete. S amint Tanácsának alakuló ülésén *Klebelberg* kijelentette: „Én a levéltárban, könyvtárban és múzeumban folyó belső szakmunkát is kifejezetten tudományos munkának tekintem. Csak historikus ismerheti és értékelheti igazán a gondjaira bízott levéltári anyagot. [...] Azt a művelődési kincset, melyet levéltáraink, könyvtáraink és múzeumaink őriznek, nekünk magyaroknak kell feldolgoznunk s bevinünk a bel- és külföldi irodalomba. Nagy közgyűjteményeinknek egyúttal kutatási intézeteknek is kell lenniök.”⁹

Klebelberg, majd utóda, *Hóman Bálint* a magyar identitás megerősítése és erősítése szempontjából is kiemelten támogatták a magyar történettudományt. Ehhez nyilván hozzájárult, hogy mindketten a Magyar Történelmi Társulat elnöki posztját is betöltötték (1917–1932, illetve 1932–1945 között), s bár *Klebelberg* nem volt historikus, kedvenc kikapcsolódása a múlt tanulmányozása volt. *Hóman* pedig a miniszteri székhez vezető pályája előtt az Egyetemi Könyvtár kézirati és levéltári osztályának, ezután pedig az akkor még rendkívül gazdag levéltári anyagot őrző Országos Széchényi Könyvtárnak, majd a Magyar Nemzeti Múzeumnak a vezetője volt. Emellett a budapesti tudományegyetemen is oktatott, ahol ekkoriban számos, a levéltári források alapos elemzését elváró, sőt eleve követelő történettudományi doktori iskola működött egymással párhuzamosan. Olyan tanárok vezetésével, akik valamennyien archiváriusokként is dolgoztak (*Szekfü Gyula*, *Eckhart Ferenc*, *Mályusz Elemér*, *Hajnal István*) vagy legalább elmélyült kutatásokat végeztek magyar és külföldi levéltárakban (*Angyal Dávid*, *Domanovszky Sándor*). S az sem véletlen, hogy *Hóman* sokszor hangoztatott nemzetnevelési elképzeléseiben a történettudomány és az ahhoz kapcsolódó tárgyak (irodalom, földrajz, néprajz) kitüntetett szerepet kaptak. A külföldi intézetekbe a korszak valamennyi jelentős fiatal történész-levéltárosa kijutott magyar állami stipendiummal, csak a Bécsi Magyar Történelmi Intézet példáját hozva: *Alföldi András*, *Bakács István*, *Baranyai Béla*, *Benda Kálmán*, *Berlász Jenő*, *Csapodi Csaba*, *Csóka Lajos*, *Deér József*, *Domanovszky Sándor*, *Ember Győző*, *Fekete Lajos*, *Fekete Nagy Antal*, *Gyóni Mátyás*, *Hajnal István*, *Házi Jenő*, *Hermann Egyed*, *Ila Bálint*, *Jakó Zsigmond*, *Jánossy Dénes*, *Komoróczy György*, *Kosáry Domokos*, *Komjáthy Miklós*, *Kumorovitsz Bernát Lajos*, *Lukinich Imre*, *Mályusz Elemér*, *Mérei Gyula*, *Mollay Károly*, *Paulinyi Oszkár*, *Perényi József*, *Sashegyi Oszkár*, *Sinkovics István*, *Szabó István*, *Török Pál*, *Váczy Péter*.¹⁰

⁸ A magyar kulturális (kül)politikáról és ebben a levéltári kutatások és a történettudomány szerepéről bővebben: UJVÁRY, 2010. „A kulturpolitikai fegyverletétel önkéntes lenne” című fejezet, 101–347.

⁹ KLEBELSBERG, 1927. 122–123. (Az Országos Magyar Gyűjteményegyetem Tanácsa 1922. évi november hó 18-iki alakuló ülésén mondott elnöki megnyitó-beszéd.)

¹⁰ UJVÁRY, 1997. 381–429.

A levéltárosok társadalmi megbecsültségét korábbihoz mérten magas fizetésük, de az is bizonyította, hogy saját szakmai szervezetet hoztak létre (Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete), amely 1935-től 1950-ig működött. A szakmai presztízs 1945 után is tovább élt.

A Magyar Országos Levéltár viszonylag hamar kiheverte a budai vár szovjet ostroma során szerzett sérüléseket, 1948-ig mind a bécsi, mind a római történeti intézetek folytatták munkájukat. Ezt követően azonban – a politikai változásokkal párhuzamosan – az állam, de még inkább az egyetlen párt mindenhatóságát biztosító, a korábbi, viszonylagos autonómiát megszüntető légkörben, a mindent központosítani vágyó törekvéseket elfogadva kellett dolgoznia a szovjet mintára átalakított levéltáraknak is, ami finoman szólva sem tett jót fejlődésüknek. Igaz ugyanakkor, hogy bár a bölcsészettudományokban – a magyar tudományos intézményrendszer „gleichschaltolásához” kapcsolódva – 1949–1950-ben teljes, a többi tudományágnál ideológiailag erősebben meghatározott átszervezés valósult meg, ám ezt a legkevésbé éppen a levéltáros szakma sínylette meg.

A kedvezőtlen folyamatok sokasága, a gyors és kaotikus szervezeti változások mellett ugyanis el kell ismerni, és meg kell említeni, hogy a budapesti egyetemi levéltárosképzés beindítása (1949), a középkori levéltári anyagok tervszerű feltárásának és regesztázásának megkezdése (jórészt azokkal a tudósokkal, akik 1945 előtt kezdték a pályájukat), a Habsburgokkal szembeni „függetlenségi küzdelmek” egyébként hamis ideológiával támogatott kutatása, az országos és a megyei levéltárak állományának többnyire középszintű rendezése, a levéltárosok számának ug-rásszerű emelkedése (különösen a hatvanas évek végétől) mindenképpen pozitív fejleményeknek tekinthetők. Az 1950-es esztendőktől a megyei levéltárak sok-sok tudományos népszerűsítő programot szerveztek, számos segédletet és kiadványt – főleg évkönyveket, de egyéb történeti összefoglalókat is – jelentettek meg, a helytörténeti kutatások központjaivá váltak, és az Országos Levéltárral közösen részt vettek az újra erősödő – elsősorban az utódállamokban folytatott – hungarika-feltárásokban. Mindennek a nemzeti identitás megőrzése és ápolása szempontjából rendkívül komoly hatása volt. A szaklevéltárak 1969 utáni megjelenése szintén fontos szerepet játszott egy-egy szakma vagy intézmény múltjának feldolgozása és megismer(tet)ése szempontjából. A levéltárak, a klebelsbergi elképzeléseknek megfelelően tudományos intézmények maradhattak, ami már önmagában is komoly eredmény volt.¹¹

Ezt kell napjainkban is megőriznünk. Bűn lenne visszatérni a polgári kor előtti állapotokhoz, amikor a levéltáraknak kizárólag jogbiztosító-közigazgatási szerepük volt. Bűn lenne, ha emiatt a közművelődési szerepet, a régtől fogva létező nyugat-európai, és a „szocialista”, „baráti államokkal” még a legsötétebb rákosista és kádári időkben is ápolt kapcsolatokat feladnánk. Már csak amiatt is, mivel a környező országokkal való levéltári összeköttetéseink számunkra és az ottani magyar közösségeknek is létfontosságúak. Ugyanis éppen az utódállamokban bukkanhatunk olyan új forrásokra, amelyek eddigi szinte teljes – persze az ottani hatalom szempontjából érthető, a magyar múlt tagadása vagy kisebbitése céljából fenntartott – elzártságukból, Csipkerózsika-álmukból felébredve a magyar történelem alapkérdéseinek tárgyalását és vitáit is befolyásolhatják.

Ahogy már majd másfél évszázada is tisztán látták elődeink, mint Mikó Imre vagy Horváth Mihály: akié a múlt, azé a jelen, s talán övé a jövő is. Napjaink posztmodern diskurzusában politikailag sem korrekt kimondani, mégis megteszem: igazi történész senki sem lehet levéltári kutatások nélkül. Egymást gyorsan követő – és a másikat (ha úgy tetszik, a másságot) sokszor eleve kizáró –, divatos történeti elméletek alapján akár egy átalvtalan éjszaka után újairhatjuk a magyar múltat, mindent de- és rekonstruálhatunk, ám ennek bizonyosan nincs sok értelme. Az viszont magától értetődő, hogy minden korban másként értelmezzük történeti forrásainkat,

¹¹ A történettudományi és a levéltári intézményrendszer történetére vonatkozóan is számos fontos utalás található három nemrégiben megjelent kötetben: ROMSICS, 2011.; ELTE, 2010.; FEISZT, 2012.

amelyek mindig bővülnek – ráadásul oly módon, hogy a már akár évszázadok óta meglévők nagy része is feldolgozatlan. Feladatunk tehát így is bőven akad.

Ezért is van szükségünk a nemzeti tudatunk ápolásában felmérhetetlen szerepet játszó levéltárakra. Ezért kell fenntartanunk és erősíteniünk a hazai és a külföldi kutatásokat, a hungarika-feltárásokat célzó Klebelsberg-ösztöndíjakat, a bécsi és a római – ne adj Isten konstantinápolyi – történeti stipendiumokat, a levéltárak közművelődési programjait és kiadványait, amelyek az EU-ban izmosodó regionális és helyi identitás ápolása miatt is fontosak.

Az állandó változtatások a hagyományokat óvó levéltárakra nézve károsak. A folyamatos reformok feltétlenül indokoltak, de a gyakran módosuló törvények és rendeletek éppen a közgyűjtemények, elsősorban a levéltárak esetében lehetnek a leginkább veszélyesek, hacsak nem egy Horváth Mihály-i, klebelsbergi vagy hómani koncepció nyomán születnek. Horváth Mihályokat, Klebelsbergeket és Hómanokat viszont az utóbbi hat és fél évtizedben sajnos nemigen találunk a magyar kultúrpolitikában.

Rövidítések és Irodalomjegyzék

Szakirodalom

- ELTE
2010 „Vedd ezeket az iratokat...” Jubileumi kötet az ELTE levéltár szak alapításának hatvanadik évfordulójára. ELTE BTK Segédtudományai Tanszék, ELTE Egyetemi Levéltár, Bp., 2010.
- FEISZT
2012 *Requiescat in pace. Levéltáros nekrológok 1923–2011.* Összeáll. FEISZT GYÖRGY. Székesfehérvár Megyei Jogú Város kiadványa, Székesfehérvár, 2012.
- HORVÁTH
1869 Horváth Mihály elnöki megnyitó beszéde a Magyar Történelmi Társulat Ipoly-ságon 1869. sept. 20-dikán tartott vidéki gyűlésén. *Századok*, 1869. 8. füzet, október
- HORVÁTH
1872 HORVÁTH MIHÁLY: A Magyar Történelmi Társulat 1872-ik évi szepes-vidéki kirándulása. *Századok*, 1872. 8. füzet, október
- JAVASLAT
1873 Az államlevéltári enquote javaslata. *Századok*, 1873. 1. füzet, január, 2., 6.
- KLEBELSBERG
1927 *Gróf Klebelsberg Kuno beszédei, cikkei és törvényjavaslatai 1916–1926.* Athenaeum, Bp., 1927.
- MIKÓ
1874 [GR. MIKÓ IMRE:] Elnöki megnyitó beszéd a Magyar Történelmi Társulat Beszterczebányán 1874. aug. 20-án tartott nagygyűlésén. *Századok*, 1874. 8. füzet, október
- MIKÓ
1875 A Magyar Történelmi Társulat 1875-iki kirándulása. Gróf Mikó Imre elnöki megnyitó beszéde. (Elmondattott Nyitrán 1875. sept. 6-án), *Századok*, 1875. 8. füzet, október
- RENAN
1995 RENAN, ERNEST: Mi a nemzet? *Eszmék a politikában: a nacionalizmus. (Tanulmánykötet.)* Szerkesztette BRETTER ZOLTÁN–DEÁK ÁGNES. Pécs, 1995.
- ROMSICS
2010 ROMSICS IGNÁC: *Clio bővületében. Magyar történetírás a 19–20. században – nemzetközi kitekintéssel.* Osiris, Bp., 2011.

THALY

1875

THALY KÁLMÁN: Balassa Bálint és újonnan fölfedezett versei. *Századok*, 1875. 1. füzet, január

UJVÁRY

1997

UJVÁRY GÁBOR: „Ha Béccsel megszakad az összeköttetés, akkor megszakad az összeköttetésünk a saját múltunkkal”. Adattár a Bécsi Magyar Történelmi Intézet tagjairól (1920–1944). *Az Egyetemi Könyvtár évkönyve VII–VIII. 1995–1997*. Bp., 1997.

UJVÁRY

2010

UJVÁRY GÁBOR: *A harmincharmadik nemzedék. Politika, kultúra és történettudomány a „neobarokk társadalomban”*. Ráció, Bp., 2010.

ELINDULT A NYITOTT LEVÉLTÁRAK PROGRAMSOROZAT

2012. június 11.

A Budapest Főváros Levéltára és a Magyar Levéltárosok Egyesülete által újtára indított Nyitott Levéltárak Programsorozatot nyitotta meg *Balog Zoltán*, az emberi erőforrások minisztere. A megnyitót a Nemzetközi Levéltári Nap alkalmából tartott szakmai rendezvény követte.

„Az Önök munkájának a lényege, hogy sosincs kész a leltár” – kezdte megnyitó beszédét Balog Zoltán. Az emberi erőforrások minisztere kitért arra, hogy a levéltárak, a levéltárosok előtt most több kihívás is van: az egyik a digitalizálás, a másik pedig az intézményi rendszer átalakítása, amelyre már régóta szükség van. A levéltárosok munkájáról szólva a miniszter elmondta, az egyesíti a történelmet az emlékezettel, ezért több mint szakma. A tárcavezető kiemelte: a levéltárak teszik átélhetővé a történelmet, őrzik a közösségi emlékezetet.

Balog Zoltán (fotó: Pelsöczy Csaba)

Balog Zoltán felidézte: korábban, amikor még kezdő lelkes volt, a levéltárakkal kapcsolatban mindig az ötödik parancsolat jutott eszébe: „Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amehet az Úr, a te Istened ad tenéked!”

L. *Simon László*, az NKA Bizottságának elnöke beszédében hangsúlyozta, két éve várják, hogy rendezni tudják a megyei szintű levéltárak sorsát, aminek a kereteit a törvényi szabályozás lehetővé tette. Mint mondta: „Most jön a finomhangolás”.